

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

21. veebruar 2018*

Eelotsusetaotlus – Direktiiv 2003/88/EÜ – Töötajate ohutuse ja tervise kaitse – Tööaja korraldus – Artikkel 2 – Mõisted „tööaeg“ ja „puhkeaeg“ – Artikkel 17 – Erandid – Päästjad – Valveaeg – Kodune valveaeg

Kohtuasjas C-518/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Cour du travail de Bruxelles'i (Brüsseli töökohus, Belgia) 14. septembri 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 28. septembril 2015, menetluses

Ville de Nivelles

versus

Rudy Matzak,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president J. L. da Cruz Vilaça, kohtunikud E. Levits (ettekandja), A. Borg Barthet, M. Berger ja F. Biltgen,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: ametnik V. Giacobbo-Peyronnel,

arvestades kirjalikku menetlust ja 15. detsembri 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- ville de Nivelles, esindaja: *avocate* L. Markey,
- R. Matzak, esindajad: *avocat* P. Joassart, *avocat* A. Percy ja *avocat* P. Knaepen,
- Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs ja L. Van den Broeck, keda abistasid *avocat* F. Baert ja *avocat* J. Clesse,
- Prantsuse valitsus, esindajad: D. Colas ja R. Coesme,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman, M. Noort ja J. Langer,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

– Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: G. Brown, S. Simmons ja D. Robertson, keda abistasid *barrister* R. Hill ja *barrister* B. Lask,

– Euroopa Komisjon, esindajad: D. Martin ja J. Tomkin,

olles 26. juuli 2017. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT 2003, L 299, lk 9; ELT eriväljaanne 05/04, lk 381) artikli 2 ja artikli 17 lõike 3 punkti c alapunkti iii tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud ville de Nivelles'i (Nivelles'i linn) ja Rudy Matzaki vahelises kohtuvaidluses linna päästeteenistuses täidetud tööülesannete tasustamise üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2003/88 artikkel 1 sätestab:

„1. Käesolev direktiiv sätestab tööaja korralduse minimaalsed ohutus- ja tervishoiunõuded.

2. Käesolevat direktiivi kohaldatakse:

a) minimaalse igapäevase ja iganädalase puhkeaja ning põhipuhkuse, vaheaegade ja maksimaalse nädalase tööaja suhtes; ning

b) öötöö, vahetustega töö ja töökorralduse teatavate aspektide suhtes.

3. Käesolevat direktiivi kohaldatakse nii avaliku kui erasektori kõigi tegevusalade suhtes [nõukogu 12. juuni 1989. aasta] direktiivi 89/391/EMÜ [töötajate tervishoiu ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta (EÜT 1989, L 183, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 349)] artikli 2 tähenduses, ilma et see piiraks käesoleva direktiivi artiklite 14, 17, 18 ja 19 kohaldamist.

[...]

4. Direktiivi 89/391[...] sätteid kohaldatakse täielikult lõikes 2 nimetatud küsimuste suhtes, ilma et see piiraks käesolevas direktiivis sisalduvate rangemate ja/või täpsemate sätete kohaldamist.“

- 4 Direktiivi 2003/88 artikli 2 „Mõisted“ punktides 1 ja 2 on ette nähtud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. *tööaeg* – iga ajavahemik, mille jooksul töötaja teeb tööd, on tööandja käsutuses ning tegutseb või täidab oma kohustusi kooskõlas siseriikliku õiguse ja/või tavaga;

2. *puhkeaeg* – iga ajavahemik, mis ei ole tööaeg“.

5 Direktiivi artikkel 15 „Soodsamad sätted“ on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolev direktiiv ei mõjuta liikmesriikide õigust kohaldada või kehtestada töötajate ohutuse ja tervise kaitseks soodsamaid õigus- ja haldusnorme või hõlbustada või lubada tööturu osapoolte vaheliste kollektiivlepingute või lepingute kohaldamist, mis on töötajate ohutuse ja tervise kaitse seisukohast soodsamad.“

6 Direktiivi 2003/88 artiklis 17 „Erandid“ on sätestatud:

„1. Nõuetekohaselt töötajate ohutuse ja tervise kaitse üldpõhimõtteid arvestades võivad liikmesriigid teha erandeid artiklitest 3–6, 8 ja 16 [...]

[...]

3. Käesoleva artikli lõike 2 kohaselt võib teha erandeid artiklitest 3, 4, 5, 8 ja 16:

[...]

b) turvamis- ja järelevalvetoimingute puhul, mis nõuavad vara ja isikute kaitsmiseks pidevat kohalolekut, eriti turvameeste ja majahoidjate või turvafirmade puhul;

c) tegevuste puhul, mis nõuavad teenuse või tootmise pidevat jätkumist, eriti:

[...]

iii) ajakirjandus, raadio, televisioon, kinematograafiatööstus, posti- ja telekommunikatsiooniteenused, kiirabi, tuletõrje ja kodanikukaitseteenused;

[...]“.

Belgia õigus

7 14. detsembri 2000. aasta seadusega, millega määratakse kindlaks tööaja korralduse teatavad aspektid avalikus sektoris (loi du 14 décembre 2000 fixant certains aspects de l'aménagement du temps de travail dans le secteur public; *Moniteur belge*, 5.1.2001, lk 212), võeti direktiiv 2003/88 üle avalikus sektoris.

8 Selle seaduse artikkel 3 sätestab:

„Käesolevas seaduses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1 töötajad – isikud, sealhulgas praktikandid ja ajutised töötajad, kes teevad õigusnormides sätestatud või lepingulisel alusel töösuhtes tööd teise isiku juhtimisel;

2 tööandjad – isikud, kes lõikes 1 sätestatud isikud tööle võtavad.“

9 Kõnealuse seaduse artiklis 8 on tööaeg määratletud kui „aeg, mil töötaja on tööandja käsutuses“.

10 30. detsembri 2009. aasta seaduse, millega kehtestatakse erinevad sätted (loi du 30 décembre 2009 portant des dispositions diverses; *Moniteur belge*, 31.12.2009, lk 82925), artiklis 186 on ette nähtud:

„14. detsembri 2000. aasta seaduse, millega määratakse kindlaks tööaja korralduse teatavad aspektid avalikus sektoris, artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et 15. mai 2007. aasta kodanikukaitse seaduses ette nähtud avaliku sektori päästeteenistuse ja päästepiirkondade vabatahtlikud ning kodanikukaitse operatiivüksuste vabatahtlikud ei kuulu töötajate määratluse alla.“

11 Kuninga 6. mai 1971. aasta dekreedid, millega määratakse kindlaks kohaliku omavalitsusüksuse päästeteenistuse korraldust reguleerivate kohaliku omavalitsusüksuse määruste liigid (arrêté royal du 6 mai 1971 fixant les types de règlements communaux relatifs à l'organisation des services communaux; *Moniteur belge*, 19.6.1971, lk 7891), alusel vastu võetud Nivelles'i linna päästeteenistuse määrus (règlement organique du service d'incendie de Nivelles) reguleerib nimetatud teenistuses olevate isikutega seonduvaid küsimusi.

12 Asjaomane määrus sisaldab sätteid nii kutselise kui ka vabatahtliku personali kohta. Teenistusse võtmise kohta, mille tingimused on mõlema kategooria puhul samad, on selle määruse artikli 11*bis* punktis 1 sätestatud:

„Pärast esimest väljaõppeaastat peab vabatahtlik praktikant [...] vastama järgmisele elukohta puudutavale tingimusele:

1. Nivelles'i päästedeepoo teenistuses oleva isiku:

elu- või viibimiskoht peab olema Nivelles'i päästedeepoost sellises kauguses, et tavapärase liikluse korral ja liikluseeskirju järgides jõuab ta sinna kuni 8 minuti jooksul.

Nivelles'i päästedeepoo valveteenistuses olles peab iga päästeteenistuse vabatahtlik liige:

- olema pidevalt päästedeepoost sellises kauguses, et tavapärase liikluse korral jõuab ta sinna kuni 8 minuti jooksul;
- näitama üles erilist valmisolekut, nii et ta on päästemeeskonna kokkukutsumiseks kasutatavate erinevate tehniliste vahendite abil kättesaadav ja on valvemeeskonna kokkukutsumise korral valmis kõige sobivamat transpordivahendit kasutades kohe lahkuma“.

13 Personali tasustamise ja hüvitiste kohta on Nivelles'i linna päästeteenistuse määruse artiklis 39 sätestatud, et kutselisele personalile makstakse tasu Nivelles'i linna töötajate töötasustamise eeskirjades sätestatud tingimustel.

14 Vabatahtlikule personalile makstakse nimetatud määruse artiklis 40 täpsustatud hüvitisi. Need arvutatakse võrdeliselt töötatud tundidega. Päästjate koduse valveaja eest on määratud iga-aastane hüvitis. See vastab kutselise personali iga-aastasele hüvitisele.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

15 Nivelles'i linna päästeteenistus koosneb kutselistest päästjatest ja vabatahtlikest päästjatest.

16 Vabatahtlikud päästjad osalevad päästetöödel. Muude neile antud ülesannete hulgas kohaldatakse neile valveaega ja füüsilist valvet päästekomandos vastavalt aasta alguses kindlaks määratud valvegraafikule.

17 R. Matzak alustas Nivelles'i linna teenistuses töötamist 1. augustil 1980 ja aasta hiljem sai temast vabatahtlik päästja. Lisaks töötab ta ühes eraettevõttes.

- 18 16. detsembril 2009 algatas ta kohtumenetluse, milles nõudis Nivelles'i linnalt esialgu ühe euro suurust kahjuhüvitist selle eest, et teenistuses oldud aastate jooksul ei makstud talle vabatahtliku päästjana täidetud ülesannete, eelkõige koduse valveaja eest tasu.
- 19 Tribunal du travail de Nivelles (Nivelles'i töökohus, Belgia) rahuldab 22. märtsi 2012. aasta otsusega suures osas R. Matzaki hagi.
- 20 Nivelles'i linn kaebas selle otsuse edasi Cour du travail de Bruxelles'i (Brüsseli töökohus, Belgia).
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rahuldab 14. septembri 2015. aasta otsusega selle apellatsioonkaebuse osaliselt. Seoses tasuga, mida nõutakse koduse valvesoleku eest, mis tuleb R. Matzaki hinnangul kvalifitseerida tööajaks, on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas sellist valvesolekut võib pidada direktiivis 2003/88 antud tööaja määratluse alla kuuluvaks.
- 22 Neil asjaoludel otsustas Cour du travail de Bruxelles (Brüsseli töökohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [direktiivi 2003/88] artikli 17 lõike 3 punkti c alapunkti iii tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid võivad teatavad riigi päästeasutuse poolt tööle võetud päästjate kategooriad välja jätta kõikide seda direktiivi ülevõtvate sätete, sealhulgas töö- ja puhkeaja määratlevate sätete kohaldamisalast?
2. Kas niivõrd, kui [direktiiv 2003/88] näeb ette vaid miinimumnõuded, tuleb seda tõlgendada nii, et see ei takista liikmesriigi seadusandjal jätta jõusse või kehtestada vähem piirav tööaja määratlus?
3. Kas ELTL artikli 153 lõiget 5 ja [direktiivi 2003/88] eesmärke arvestades tuleb direktiivi artiklit 2, mis määratleb direktiivis kasutatavad peamised mõisted ja eelkõige töö- ja puhkeaja mõisted, tõlgendada nii, et see ei kohaldu tööaja mõiste suhtes, mille alusel on võimalik määrata kindlaks koduse valveaja eest makstav töötasu?
4. Kas [direktiiv 2003/88] takistab lugemast kodust valveaega tööajaks, kui vaatamata sellele, et töötaja teostab valvet kodus, lasuvad tal valveaja jooksul kohustused (nt kohustus reageerida tööandja väljakutsele 8 minuti jooksul), mis piiravad väga oluliselt muuga tegelemise võimalust?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Sissejuhatavad märkused

- 23 Alustuseks tuleb esiteks märkida, et nii Nivelles'i linn kui ka Euroopa Komisjon väidavad, et eelotsuse küsimused on töötasu mõistet puudutavas osas vastuvõetamatud. Nimelt ei reguleeri ELTL artikli 153 lõikele 2 tuginev direktiiv 2003/88 nimetatud artikli lõike 5 kohaselt direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate töötajate tasustamise küsimust. Ent põhikohtuasja eesmärk on lahendada küsimus, kas R. Matzakile tuleb maksta Nivelles'i linna vabatahtliku päästjana koduse valvesoleku eest tasu.
- 24 Siinkohal tuleb sedastada, et kui direktiivi 2003/88 artikli 7 lõikes 1 sätestatud tasulise põhipuhkuse erijuhtum välja arvata, reguleerib kõnealune direktiiv üksnes tööaja korralduse teatavaid aspekte, et kaitsta töötajate ohutust ja tervist, mistõttu reeglina ei kohaldata selle sätteid töötajate tasustamisele (26. juuli 2017. aasta kohtuotsus, Hälvä jt, C-175/16, EU:C:2017:617, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 25 See ei tähenda aga, et käesolevas asjas Euroopa Kohtule esitatud eelotsuse küsimustele ei tule vastata.

- 26 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 20 märkis, nähtub nimelt eelotsusetaotlusest, et liikmesriigi kohus soovib saada selgitust direktiivi 2003/88 artikli 2 ja artikli 17 lõike 3 punkti c alapunkti iii kohta, mida see kohus peab tema menetluses oleva vaidluse lahendamiseks vajalikuks. Asjaolu, et see kohtuasi puudutab lõpuks tasustamise küsimust, ei oma selles kontekstis tähtsust, arvestades et selle küsimuse lahendamine põhikohtuasjas on liikmesriigi kohtu, mitte Euroopa Kohtu ülesanne.
- 27 Teiseks on Euroopa Kohus otsustanud, et direktiivi 2003/88 tuleb kohaldada päästetegevusele isegi siis, kui seda teevad päästekomandod kohapeal, ja olenemata sellest, kas tegevuse eesmärk on tulekahju kustutamine või muul moel abi andmine, tingimusel et see tegevus toimub tavalistes tingimustes vastavalt asjaomase teenistuse tavapärasele kohustustele, ja seda isegi siis, kui päästetegevusest tulenevad toimingud ei ole ettenähtavad ja võivad seada neid teostavad töötajad ohutuse ja/või tervise seisukohast teatud ohtu (14. juuli 2005. aasta kohtumäärus, Personalrat der Feuerwehr Hamburg, C-52/04, EU:C:2005:467, punkt 52).
- 28 Kolmandaks, mis puudutab R. Matzaki „töötajaks“ kvalifitseerimist, tuleb märkida, et direktiivi 2003/88 kohaldamiseks ei või seda mõistet siseriiklikus õiguses erinevalt tõlgendada, vaid sellel on liidu õiguses iseseisev tähendus (14. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus, Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, punkt 28). Selle valdkonna väljakujunenud kohtupraktika järgi tuleb „töötajana“ käsitada igahüht, kes teeb tegelikku ja tõelist tööd, välja arvatud sedavõrd väikesemahuline töö, mida saab pidada üksnes kõrval- või lisategevuseks. Töösuhte mõiste iseloomulik tunnus on see, et isik teeb teatud ajavahemiku jooksul teisele isikule tema juhtimise all tööd, mille eest saab ta tasu (26. märtsi 2015. aasta kohtuotsus, Fenoll, C-316/13, EU:C:2015:200, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Euroopa Kohus on samuti täpsustanud, et teatava töösuhte õiguslikul olemusel siseriiklikus õiguses ei saa olla tähtsust isiku määramisel töötajana liidu õiguse tähenduses (20. septembri 2007. aasta kohtuotsus, Kiiski, C-116/06, EU:C:2007:536, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Seega põhikohtuasjas asjaolu, et R. Matzak ei ole siseriikliku õiguse kohaselt kutseline päästja, vaid vabatahtlik päästja, ei oma tema kvalifitseerimisel direktiivi 2003/88 tähenduses „töötajaks“ tähtsust.
- 31 Eeltoodut arvestades tuleb asuda seisukohale, et isik, kes on sellises olukorras nagu R. Matzak, tuleb kvalifitseerida direktiivi 2003/88 tähenduses „töötajaks“, kuna Euroopa Kohtu käsutuses olevatest andmetest nähtub, et R. Matzak oli arvatud Nivelles'i linna päästeteenistuse koosseisu, kus ta tegi teise isiku juhtimisel konkreetset tegelikku ja tõelist tööd, mille eest sai ta tasu – asjaolu, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 32 Neljandaks, kuna direktiivi 2003/88 artiklite 1–8 sõnastus on sisuliselt identne nõukogu 23. novembri 1993. aasta direktiivi 93/104/EÜ, mis käsitleb tööaja korralduse teatavaid aspekte (EÜT 1993, L 307, lk 18; ELT eriväljaanne 05/02, lk 197) (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 2000. aasta direktiiviga 2000/34/EÜ (EÜT 2000, L 195, lk 41)), artiklite 1–8 sõnastusega, on viimati nimetatud sätete tõlgendus Euroopa Kohtu poolt direktiivi 2003/88 eespool nimetatud sätetele ülekantav (4. märtsi 2011. aasta kohtumäärus, Grigore, C-258/10, ei avaldata, EU:C:2011:122, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

Esimene küsimus

- 33 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2003/88 artikli 17 lõike 3 punkti c alapunkti iii tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid võivad avaliku sektori päästeteenistuse poolt tööle võetud päästjate teatud kategooriate puhul teha erandeid kõikidest sellest direktiivist tulenevatest kohustustest, sealhulgas direktiivi artiklist 2, kus määratletakse muu hulgas mõisted „tööaeg“ ja „puhkeaeg“.

- 34 Euroopa Kohus on sellega seoses otsustanud, et direktiivi 2003/88 artikkel 2 ei kuulu direktiivi nende sätete hulka, millest on lubatud erandeid teha (4. märtsi 2011. aasta kohtumäärus Grigore, C-258/10, ei avaldata, EU:C:2011:122, punkt 45).
- 35 Nimelt võivad liikmesriigid direktiivi 2003/88 artikli 17 lõike 1 sõnastuse kohaselt teha erandeid selle direktiivi artiklitest 3–6, 8 ja 16 ning sama artikli lõikes 3 on täpsustatud, et seal ette nähtud teenuste, sealhulgas päästeteenuste puhul võib teha erandeid direktiivi artiklitest 3, 4, 5, 8 ja 16.
- 36 Seega ei luba juba direktiivi 2003/88 artikli 17 sõnastus teha erandeid direktiivi artiklist 2, kus määratletakse selle direktiivi põhimõisted.
- 37 Lisaks, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 27 märkis, ei ole kõnealuse direktiivi artiklit 17 võimalik tõlgendada laialt, mis võib seal lubatud erandite sõnastusest endast kaugemale minna.
- 38 Nimelt tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et mis puudutab direktiivis 2003/88, eelkõige selle artiklis 17 ette nähtud erandi tegemise võimalust ja arvestades, et tegemist on eranditega selles direktiivis sätestatud tööaja korraldust reguleerivatest Euroopa Liidu õigusnormidest, tuleb asjaomaseid erandeid tõlgendada nii, nende ulatus on piiratud sellega, mis on rangelt vajalik nende huvide kaitseks, mida need erandid võimaldavad kaitsta (vt selle kohta 14. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus, Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, punktid 39 ja 40).
- 39 Eeltoodut arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2003/88 artikli 17 lõike 3 punkti c alapunkti iii tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid ei või avaliku sektori päästeteenistuse poolt tööle võetud päästjate teatud kategooriate puhul teha erandeid kõikidest sellest direktiivist tulenevatest kohustustest, sealhulgas direktiivi artiklist 2, kus määratletakse muu hulgas mõisted „tööaeg“ ja „puhkeaeg“.

Teine küsimus

- 40 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2003/88 artiklit 15 tuleb tõlgendada nii, et see lubab liikmesriikidel jätta jõusse või kehtestada mõiste „tööaeg“ vähem piirav määratlus kui on ette nähtud selle direktiivi artiklis 2.
- 41 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb analüüsida direktiivi 2003/88 artikli 15 sõnastust selle direktiiviga kehtestatud süsteemi ja direktiivi eesmärki arvestades.
- 42 Vastavalt direktiivi 2003/88 artikli 15 sõnastusele on liikmesriikidel õigus kohaldada või kehtestada töötajate ohutuse ja tervise kaitseks soodsamaid õigus- ja haldusnorme. Sellest artiklist nähtub, et siseriiklikud sätted, millele seal viidatakse, on võrreldavad direktiivis 2003/88 ette nähtud sätetega, mille eesmärk on töötajate ohutuse ja tervise kaitse.
- 43 Viimati nimetatud säteteks võivad olla üksnes sätted, mille ülesanne ja eesmärk on kehtestada töötajate ohutuse ja tervise kaitse miinimumtase. See kehtib kõnealuse direktiivi 2. ja 3. peatüki sätete kohta. Direktiivi 1. peatüki sätted, mis hõlmavad artikleid 1 ja 2, on aga teistsugust laadi. Nimelt ei kehtesta need sätted minimaalset puhkeaega ega käsitle tööaja korralduse muid aspekte, vaid sätestavad vajalikud mõisted direktiivi 2003/88 reguleerimiseseme kui ka kohaldamisala piiritlemiseks.
- 44 Seega nähtub direktiivi 2003/88 artikli 15 sõnastusest koostoimes selle direktiiviga kehtestatud süsteemiga, et nimetatud artiklis ette nähtud õigus ei ole direktiivi artiklis 2 toodud tööaja mõiste määratluse suhtes kohaldatav.

- 45 Sellist järeldust kinnitab direktiivi 2003/88 eesmärk. Nimelt, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 33 märkis, on kõnesoleva direktiivi eesmärk tagada selle kohaldamisalasse kuuluvates valdkondades minimaalne kaitse, mida kohaldatakse kõikide liidu töötajate suhtes. Nii mainitud eesmärgil kui ka selleks, et tagada selle direktiivi täielik toime, ei või direktiivi artiklis 2 sätestatud mõisteid siseriiklikus õiguses erinevalt tõlgendada, vaid nendel on liidu õiguses iseseisev tähendus, nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 28 mõiste „töötaja“ puhul täpsustati (vt selle kohta 1. detsembri 2005. aasta kohtuotsus, Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 46 Sellega seoses tuleb siiski täpsustada, et kuigi liikmesriikidel ei ole õigust direktiivi 2003/88 artiklis 2 sätestatud töötaja mõistet muuta, on neil siiski – nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 42 meenutati – lubatud kehtestada oma vastavas siseriiklikus õiguses sätteid, mis näevad töötajatele ette soodsama töö- ja puhkeaja, kui on kehtestatud asjaomases direktiivis.
- 47 Eeltoodut arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2003/88 artiklit 15 tuleb tõlgendada nii, et see ei luba liikmesriikidel jätta jõusse või kehtestada mõiste „tööaeg“ vähem piirav määratlus, kui on ette nähtud selle direktiivi artiklis 2.

Kolmas küsimus

- 48 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2003/88 artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et selle kohaselt peavad liikmesriigid määrama kindlaks töötasu koduse valveaja eest – nagu on kõne all põhikohtuasjas – sõltuvalt sellise valveaja kvalifitseerimisest „tööajaks“ ja „puhkeajaks“.
- 49 Siinkohal tuleb meenutada, et nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, on selge, et direktiiv 2003/88 ei reguleeri töötajate tasustamise küsimust, kuna see ei kuulu ELTL artikli 153 lõike 5 alusel liidu pädevusse.
- 50 Seega, kuigi liikmesriikidel on õigus määrata kindlaks direktiivi 2003/88 kohaldamisalasse kuuluvate töötajate töötasu sõltuvalt direktiivi artiklis 2 sätestatud töö- ja puhkeaja mõistete määratlusest, ei ole nad kohustatud seda tegema.
- 51 Niisiis võivad liikmesriigid oma siseriiklikus õiguses ette näha, et töötasu, mida makstakse töötajale, kellele kohaldub tööaeg, ja töötasu, mida makstakse töötajale, kellele kohaldub puhkeaeg, on erinev ning seda isegi niivõrd, et puhkeajal ei maksta üldse töötasu.
- 52 Eeltoodust tuleneb, et kolmandale küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 2003/88 artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et selle kohaselt ei pea liikmesriigid kindlaks määrama töötasu koduse valveaja eest – nagu on kõne all põhikohtuasjas – sõltuvalt sellise valveaja kvalifitseerimisest „tööajaks“ või „puhkeajaks“.

Neljäs küsimus

- 53 Neljanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2003/88 artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et valveaeg, mil töötaja peab viibima oma elukohas ja reageerima tööandja kutsele 8 minuti jooksul, mis piirab väga oluliselt muuga tegelemise võimalust, tuleb lugeda „tööajaks“.
- 54 Siinjuures tuleb meenutada, et Euroopa Kohtul on tulnud varem otsustada selle üle, kas direktiivi 2003/88 kohaldamisalasse kuuluvate töötajate valveaeg on kvalifitseeritav „tööajaks“ või „puhkeajaks“.

- 55 Selles kontekstis on Euroopa Kohus esmalt täpsustanud, et mõisted „tööaeg“ ja „puhkeaeg“ välistavad üksteist (vt selle kohta 3. oktoobri 2000. aasta kohtuotsus, Simap, C-303/98, EU:C:2000:528, punkt 47, ja 10. septembri 2015. aasta kohtuotsus, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika). Seega tuleb tõdeda, et kehtiva liidu õiguse kohaselt tuleb valveaeg, mille töötaja veedab tööandja heaks tegutsemise raames, kvalifitseerida „tööajaks“ või „puhkeajaks“.
- 56 Peale selle ei esine direktiivi 2003/88 artiklis 2 sätestatud mõiste „tööaeg“ iseloomulike tunnuste hulgas töötaja tegevuse pingelisust ega tema töö viljakust (1. detsembri 2005. aasta kohtuotsus, Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728, punkt 43).
- 57 Edasi on otsustatud, et valveajal töötaja isiklikku kohalolekut ja kättesaadavust töökohal oma tööalaste toimingute tegemiseks tuleb pidada tema tööülesannete täitmiseks, isegi kui tegelikult tehtud töö erineb sõltuvalt asjaoludest (vt selle kohta 3. oktoobri 2000. aasta kohtuotsus, Simap, C-303/98, EU:C:2000:528, punkt 48).
- 58 Nimelt, kui jätta valveaeg, mille ajal nõutakse isiklikult töökohal viibimist, mõistest „tööaeg“ välja, kahjustataks sellega direktiivi 2003/88 eesmärki tagada töötajate ohutus ja tervis, tagades neile minimaalse puhkeaja ja piisavad vaheajad (vt selle kohta 3. oktoobri 2000. aasta kohtuotsus, Simap, C-303/98, EU:C:2000:528, punkt 49).
- 59 Lisaks tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et direktiivi 2003/88 mõttes „tööajaks“ kvalifitseerimise otsustavaks teguriks on asjaolu, töötaja peab isiklikult viibima tööandja määratud kohas ning olema seal tööandja käsutuses, et olla vajaduse korral kohe võimeline vastavate tööülesannete täitmisele asuma. Nimelt tuleb neid kohustusi, mis panevad töötajad olukorda, kus neil on võimatu valida valveajal oma viibimiskohta, pidada töökohustuste täitmiseks (vt selle kohta 9. septembri 2003. aasta kohtuotsus, Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, punkt 63, ja 4. märtsi 2011. aasta kohtumäärus, Grigore, C-258/10, ei avaldata, EU:C:2011:122, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 60 Lõpuks olgu märgitud, et olukord on erinev juhul, kui töötaja on valves vastavalt valveaja korraldusele, mille kohaselt peab ta olema pidevalt kättesaadav, kuid ei pea siiski töökohal viibima. Isegi kui töötaja on tööandja käsutuses nii, et teda peab olema võimalik kätte saada, saab ta sellises olukorras oma aega vähemate piirangutega korraldada ja oma huvidega tegelda. Neil asjaoludel tuleb „tööajaks“ direktiivi 2003/88 tähenduses pidada üksnes töökohustuste tegeliku täitmisega seotud aega (vt selle kohta 9. septembri 2003. aasta kohtuotsus, Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, punkt 65 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 61 Põhikohtuasjas Euroopa Kohtu käsutuses olevate andmete põhjal, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kontrollima, ei pidanud R. Matzak olema valveajal üksnes kättesaadav. Esiteks oli ta kohustatud reageerima tööandja kutsele 8 minuti jooksul ja teiseks oli ta kohustatud tööandja määratud kohas isiklikult viibima. Selleks kohaks oli aga R. Matzaki elukoht, mitte tema töökoht, nagu käesoleva kohtuotsuse punktides 57–59 viidatud kohtulahendite aluseks olnud kohtuasjades.
- 62 Eelnevaga seoses tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale on mõisted „tööaeg“ ja „puhkeaeg“ direktiivi 2003/88 tähenduses liidu õiguse mõisted, mida tuleb määratleda vastavalt objektiivsetele tunnustele, lähtudes selle direktiivi ülesehitusest ja eesmärgist, mis seisneb selles, et kehtestada miinimumnõuded töötajate elu- ja töötingimuste parandamiseks (10. septembri 2015. aasta kohtuotsus, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, punkt 27).
- 63 Seevastu kohustus püsida isiklikult tööandja määratud kohas ning geograafiline ja ajaline piirang – tulenevalt vajadusest jõuda töökohta 8 minuti jooksul – ahendavad objektiivselt töötaja, kes on sellises olukorras nagu R. Matzak, võimalusi tegelda oma isiklike ja sotsiaalsete huvidega.

- 64 Seesuguseid piiranguid arvestades erineb R. Matzaki olukord sellise töötaja olukorrast, kes peab valveajal olema üksnes tööandjale kättesaadav, et tööandja saaks temaga ühendust võtta.
- 65 Neil asjaoludel tuleb direktiivi 2003/88 artiklis 2 sätestatud mõistet „tööaeg“ tõlgendada nii, et see on kohaldatav olukorras, kus töötaja on kohustatud veetma valveaja oma elukohas, olema seal tööandjale kättesaadav ja olema võimeline 8 minuti jooksul töökohta jõudma.
- 66 Eeltoodust järeldub, et neljandale küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 2003/88 artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et valveaeg, mil töötaja peab viibima oma elukohas ja reageerima tööandja kutsele 8 minuti jooksul, mis piirab väga oluliselt muuga tegelemise võimalust, tuleb lugeda „tööajaks“.

Kohtukulud

- 67 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta artikli 17 lõike 3 punkti c alapunkti iii tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid ei või avaliku sektori päästeteenistuse poolt tööle võetud päästjate teatud kategooriate puhul teha erandeid kõikidest sellest direktiivist tulenevatest kohustustest, sealhulgas direktiivi artiklist 2, kus määratletakse muu hulgas mõisted „tööaeg“ ja „puhkeaeg“.**
- 2. Direktiivi 2003/88 artiklit 15 tuleb tõlgendada nii, et see ei luba liikmesriikidel jätta jõusse või kehtestada mõiste „tööaeg“ vähem piirav määratlus, kui on ette nähtud selle direktiivi artiklis 2.**
- 3. Direktiivi 2003/88 artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et selle kohaselt ei pea liikmesriigid kindlaks määrama töötasu koduse valveaja eest – nagu on kõne all põhikohtuasjas – sõltuvalt sellise valveaja eelnevast kvalifitseerimisest „tööajaks“ või „puhkeajaks“.**
- 4. Direktiivi 2003/88 artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et valveaeg, mil töötaja peab viibima oma elukohas ja reageerima tööandja kutsele 8 minuti jooksul, mis piirab väga oluliselt muuga tegelemise võimalust, tuleb lugeda „tööajaks“.**

Allkirjad